

צאצאי המחבר

(ז) תיקון אותיות שבורות ומחוקות.

גדפס בדפוס אלפא, ירושלים

משנה ברורה

כתר שם טוב

עבודת המפתחות והתיקונים בכרך זה נעשו
בעזרת ידידנו הנכבדים נדיבי הלב
ומוקירי רבנן רודפי צדקה וחסד

הרב מנחם מנדל ומרת זהר פרבר שליט"א
ה' אליעזר ומ' דינה רבהון שליט"א
לכבוד פאר משפחתם ההורים אנשי חסד ונדיבי לב
ר' שמואל ומרת חיה פרבר שליט"א

הרבני ר' יעקב ומרת דבורה קיל שליט"א
לעילוי נשמת אמו היקרה מרת יענטא לאה ע"ה
בת ר' מנחם יהודה ז"ל
נפטרה כ"ג מר חשוון תש"ך

מר ראובן ומ' לאה רוזנצויג שליט"א
לכבוד דודו הרב דוד שלמה שפירא שליט"א

זכות מורנו המהביר זצוקלל"ה תעמוד להם,
להתברך בדורות ישרים העוסקים בתורה ובמצוות,
אושר ועושר וכ"ט.

...וצדקתו עומדת לעד וכו' זה הכותב ספרים וכו' כתובות נ'

ספר משנה ברורה והוא פירוש יפה ומנופה על שו"ע אורח חיים

הלכות הנ"א בבקר, ציצית, תפילין, ברכות השחר וכו' ותפילה
אשר חיבר הרב הגאון רשכבה"ג מו"ה יוסף קארו זצ"ל

עם חדושי דינים שהשמיט הגאון הנ"ל והמציאם
הגאון מו"ה משה איסרליש זצ"ל,

עם נושאי כליהם הלא המה:

באר הגולה מהגאון מו"ה משה רבקהש זצ"ל מוילנא,

באר היטב מהרב המובהק מו"ה יהודא אשכנזי זצ"ל דיין מיקמין,
שערי תשובה מאת הגאון מו"ה חיים מרדכי מרגליות זצ"ל.

ובאורי קדמיו בשם משנה ברורה, יען
כי מתוכו מתברר דברי השו"ע כל דין ודין
במעט ונימוקי מנמרא ופוסקים ולא יהיה כספר התחום,
גם יקובץ בו כל הדינים וההלכות והביאורים המפורשים
בספרי האחרונים מפרשי השו"ע המפורסמים (כמו מא"ר
ופמ"ג וברכי יוסף ומאמר מרדכי ורובות כהנה). אשר היו
הרבה מהם אחר הבה"ט ולא הובאו בשע"ת כי אם
מעט מעט באיזה מקומות כל אלה הובאו כה וכהל
בלשון צח וקל ובסדר נכון בעז"ה:

גם תחת המטה נכללה הנ"ל פתחיה שער רחב עם פרחים וליצים מלונים ושמן נאח לו שער הציון כי בו ישיין מל
כל דיבור ודיבור לדעת מנכס מי ילאו הפנינים האלו:

כל אלה חברתי בעז"ה החזון לאדם דעת
ישראל מאיר ט" אריה זאב הכהן ולהיה, מעיר ראדן.

הוצאה מיוחדת של
"מכון מקור ההלכה"
ירושלם ת"ו תשל"ז

משנה ברורה

כתר שם טוב

עבודת המפתחות והתיקונים בכרך זה נעשו
בעזרת ידידנו הנכבדים נדיבי הלב
ומוקירי רבנן רודפי צדקה וחסד

הרב מנחם מנדל ומרת זהר פרבר שליט"א
ה' אליעזר ומ' דינה רבהון שליט"א
לכבוד פאר משפחתם ההורים אנשי חסד ונדיבי לב
ר' שמואל ומרת חיה פרבר שליט"א

הרבני ר' יעקב ומרת דבורה קיל שליט"א
לעילוי נשמת אמו היקרה מרת יענטא לאה ע"ה
בת ר' מנחם יהודה ז"ל
נפטרה כ"ג מר חשוון תש"ך

מר ראובן ומ' לאה רוזנצויג שליט"א
לכבוד דודו הרב דוד שלמה שפירא שליט"א

זכות מורנו המחבר זצוקלל"ה תעמוד להם,
להתברך בדורות ישרים העוסקים בתורה ובמצוות,
אושר ועושר וכ"ט.

...וצדקתו עומדת לעד וכו' זה הכותב ספרים וכו'
כתובות נ

ספר משנה ברורה והוא פירוש יפה ומנופה על שו"ע אורח חיים

הלכות הנ"א בבקר, ציצית, תפילין, ברכות השחר וכו' ותפילה
אשר חיבר הרכ הגאון רשכבה"צ מו"ה יוסף קארו זצ"ל

עם חידושי דינים שהשמיט הגאון הנ"ל והמציאם
הגאון מו"ה משה איסרליש זצ"ל,

עם נושאי כליהם הלא המה:

באר הגולה מהגאון מו"ה משה רבקש זצ"ל מוילנא,

באר היטב מהרב הטובה מו"ה יהודה אשכנזי זצ"ל דיין מיקמין,

שערי תשובה מאת הגאון מו"ה חיים מרדכי מרגליות זצ"ל.

ובאורי קדתי בשם משנה ברורה, יען
כי מתוכו מתברר דברי השו"ע כל דין ודין
בטעמו ונימוקו מנמרא ופוסקים ולא יהיה כספר הדתות,
גם יקובץ בו כל הדינים וההלכות והביאורים המפורשים
בספרי האחרונים מפרשי השו"ע המפורסמים (כמו מא"ר
ופמ"ג וברכי יוסף וטאמ"ר מרדכי ורבות כדגה). אשר היו
הרבה מהם אדרי הבה"ט ולא הוכאו בשע"ת כי אם
מעט מזער באיזה מקומות כל אלה תוכרו פה והכל
בלשון צח וקל ובסדר נכון בעז"ה:

גם תמצה בזה הכל פתחיו שער רחב עם פתחים ולינים מנויים וטעם נאה לו שער הציון כי בו יטיין כל
כל דיבור ודיבור לדעת מנען מי יאלו הפנינים הללו:

כל אלה חברתי בעז"ה החתן לאדם דעת

ישראל מאיר ט"ו אריה זאב הכהן ולהיה, סעיר ראדן.

הוצאה מיוחדת של
"מכון מקור ההלכה"
ירושלם ת"ו תשל"ז

ב סוטה כ"ה
ה"ק וה"א כ"ה
דרכות ג רמ"ה
ב"ט מ"ט ו' יונה
ד רמ"ה ה רמ"ה
יסוף הלכות תפלה
ד"ה

(ב) מראי (ג) ב'אומרים מורים אנהנו לך שאתה הוא ה' אלהינו אלהי כל בשר כו' וחותם ברך אל ההודאות
(ד) יבלא הזכרת השם * ויש מי שאומר ישצריך לשחות גם בסוף וצוב להוש לרבריו. י אומרים שאומר
הכל (ה) בשחייה (ג) אחת. וכן המנהג (פסקי מה"א): ב (ו) האם אין שם כהנים (ז) * אומר ש"צ
אלהינו ואלהי אבותינו ברכנו (ד) (ה) בברכה המשולשת וכו' ואני (ה) אברכם. (י) ואין הצבור
עונים אחריו אמן אלא (יא) כן יהי (ו) רצון: הנה ואין אומרים אלהינו ואלהי אבותינו וכו' רק (יב) בזמן
שראו לברכה כהנים וילא כפיס ונהנו לומר בשחית (ז) שים שלום וכן כל זמן שאומר אלהינו כו' (יג) * אבל בלאו
הכי מתחילין שלום רב ויש מתחילין שים שלום במנהג של שנה הוילא וכתיב ציה בלאו פניך נחת לנו שהיל
המורה שקורין במנהג בשבת (הגהות מיימוני פ"ח מהלכות תפלה):

שערי תשובה

בברכות כ"ה כיוצא להי' און מנדקדוק כמה בבסמ"ד כו' ודעתו דכס"ג דין כסמ"ד
יש לו לענין זכ עיין שם ויב"ש שם בלחך:

באר היטב

עמו ויאמר מודים דרכן של כדברי האומרים דאין אומרים מודים
דרכן אלא בשעה שהש"ן חוזר החפלה ע"ש. ועי"ה כתב עליו ואין דבריו
מוכרחים ע"ש: (ג) מדלי. פי' שישמו כדון שחר שחיות כמ"ס סי' ק"ג.
והעולם לא נהנו כן. מ"ל ועי"ה: (ג) אחת. ואין להקפיד משום
ה' צוקף כפופים אלא בסוף ברכה. עמ"ל והב"ה כתב בשם רש"ל שצוקף מעט כשאומר השם עד סופו ואז יכרע עכ"ל. והעולם מנהגין כמ"ס רמ"א:
(ד) בברכה. בברכה כפחה. כהנים עם. און מלח כהנים דבוק למלח עם דק"ל דכהנים שלוחי דרחמנא מינהו אלא כלומר שהכהנים נקראים
עם קדושי. כשאומר יברכך ה' יראה ללד ההיכל. ושמך יראה ללד שמהל
שלו ליחדו בימין זכר ה' נשא: (ה) אברכם. ולא ח"ל רק עד שלום: (ו) רצון. משמע שלא יענה אלא בסוף ויש מהנים לענות בין כל פסוק
כ"ר. אבל אוקף שאומרים בתפלה רק יהי רצון עושים הם דאין און משמעות איהו דבר יהי רצון. כ"ח: (ז) שים שלום. ובסידור האר"י ז"ל
לעולם שים שלום:

ביאור הלכה

נ"כ אינו מאוי מתפלל כל הברכות האמנות ולא יוכיחוהו [דאם הוא
טומא עדיין בחוף הברכה בודאי לכו"ע צריך לחזור לברכה שבה וי"ט עיין
לקמן סימן רס"ח] ואולי דמות הרמ"א כמ"ס וכו' וכו' נהנו לענין אס הל שבה וי"ט
טוב ביתא ושבת שלום לכוזר של שבת דמכני כמה שוכר של שבת
בחוץ גם לכל שחיות:

* ויש מי שאומר שצריך לשחות וכו'. עיין במ"ב סק"ה מש"כ בשם הרמ"ל ועיין
במ"א דמשמע שהוא תוסף לעיקר דין כס"ג: * אבל בשחית. ובביאור
הגר"ה כתב שצ"ל לשחות רק עד שחית הוא ד' אלהינו ואח"כ יצוקף ע"ש:
* אומר ש"ן וכו'. עיין במ"ב סק"ו נענין דיעבד דאין מחזירין דכל"ה דעת
אכזי מערב דאפילו לכתחילה אין לומר עיין בטור וגם בחוספות [ברכות
ל"ד ע"ה ד"ה לא] כתבו דבזמן הגמרא לא היה המנהג לומר. ולכאורה אס
חזר קודם שאלמר כדון אס ה' וחזור ויאמר דלא גריעת דבר זכ מוכרנו וזי
כמוך דג"כ אין לו מקור מן הגמרא ואס"ה ק"ל דאס מוכר קודם ששים בא"י
וחזור ועיין לעיל בס"י ק"ד כמה שפסק המ"א סק"ד דדיעבד אין לחזור אפי'
קודם ששים הברכה וצ"ע: * אבל בלא"ה וכו'. עיין במ"ב ואס מוכר בנזק
כשהחיל שלום רב קודם שחית בא"י אפשר דחזור ויאמר שים שלום ומעט
שכתבו קודם לענין ברכה הש"ן אכל לסיק אס איכע לו כן בערב שאמר שים
שלום אפילו אס מוכר קודם שאלמר בא"י גראס דא"ל לחזור דכי משום שהסוף
בקשה מנרע גרע:

משמך הש"ן. זמלחו מה שהכהנים אומרים. ויש עונים כו"ר אחר כל ברכה: (יב) בזמן שראוי. ר"ל בשחית ובחוסף ולא במנהג ובחטיות
לכוזר גם במנהג המשך דלומרים ברכה כהנים (ה) ויחיד החטונה אומר שלום רב [לבוש זא"ה]: (יג) אבל בלא"ה וכו'. ואס אחר שים
שלום או בשחית שלום רב יולא ובסידור האר"י ז"ל כתוב לעולם שים שלום ועיין בבה"ל:

שער הציון

(א) מ"א: (ב) א"ל ומנן גיבורים: (ג) מ"א: (ד) מ"א: (ה) תלומדים:

תרגום המלים

והוא

מאות מלים המובאות לתוספת
הבנה בשפת "אידיש" בחיבור הגדול

משנה ברורה

על שולחן ערוך אורח חיים
להכהן הגדול רבן של ישראל מרן
רבי ישראל מאיר הכהן
בעל ה"חפץ חיים" וצוק"ל

המלים תורגמו לשפת קודש

מאת
יעקב גלים

עם באורים (בסוגריים) ונוספות בהלכה

וכן קיצור תולדות המחבר ומפעליו זי"ע

מאת
אברהם יהודא ליב הלוי בונימוביץ

מחבר "מנחת ערב השלם" ו"לקוטי דינים נחוצים ובוררים"

יוצא לאור ע"י משה שרייבר

בית מסחר ספרים ותשמישי קדושה

רחוב מאה שערים 16

ירושלים

פניה"ק ירושלים תובב"א

שנת תשל"ח לפ"ק

פי היצירה

מים.

או שעורים.

ים גרוסים

או כתישה

משחק ידוע

ים באגוזים

ם שהסורה

ישה אחרי

ו שגריריו

ים נקראים

טאטארקיי.

נק. מברכים

ועל טהונים

— מין סיד

לרש במים).

ומלה "גריף"

— צהוב

אם ירוקות

סי' תרמ"ו

צהוב תכול

אות ד'.

סירות. כסות

ן או לגוי.

ה. דוד. כלי

יצת הפנים

ר' מסתובב

ו מכלי או

על גרגרים

ז מיני דגן.

זה"א).

דולה לקצוץ

אים כן.

זוכר מגובש

יצורת כובע.

לה).

פודה (לבוש)

ב סומט
הכ"ף והל"ה
דכ"ח
כ"ט
ד רש"ל
ד כסוף
ד כ"ח

בכ"ח

והכ"ח
ה' זקוף
ד כ"ח
טס קדושין
שלו ליחוד
כ"ח

ג"כ ח"ט
טומד
לקמן סימן
טוב כיחד

* ויש מי
כח

סג"ל
אומר ש

ל"ד ע"ל
ד' מוכר
קודם
כמוך דג"כ
יתור ועין
קודם שטיין
כשתחיל
שפתנו קוד
שום חפץ

שחשד
כ"ח

תרגום המלים

א.

אלמער — ארון.
אלמערע — בימה (מקום מורם בבית הכנסת לקריאת התורה).

איילען בויגין — מרפק (פרק החיבור בין הנורע והקנה ביד).

אינדק — תרגול הודו.
אוגערקעס — מלפפונים.

איינגימאכין — רבה (מרקחת, מרחת מפירות מבושלים בסוכר).

אינגער — זנגביל (צמח ריחני וחריף המשמש לתבלין).

אנים — אנוס — שבת (הש' והב' סגולים — צמח ריחני משמש לתבלין).

אויפגאב — מקדמה (דמי קדימה, תשלום חלק מהמחיר או השכירות כערבות לקיום המקח או השכירות).

אחר — שעון (מכשיר המראה כמה היא השעה).

איין — קרח (מים קפואים על ידי קור או במכונה).

אויכער גארטל — חגורה עליונה.
אונטער גארטל — חגורה תחתונה.

ארבול — שרול (חלק הבגד העוטף את הזרוע).

אוישנילענקס — נקע (אבר שיצא או נשמט וזו ממקומו).

אייגלען — עלוקות (עלוקה: מין תולעת החיה במים משמשת למציצת דם לצורך רפואה).

אייגנדייט — שוירה (קליעת חוטים דקים לאחר הטייה לחוט אחד עבה כמו שש משור (שמי: כג)).

אויסניוואקסין — צמח וגדל.

אינגער וואסער — מי זנגביל (מים שנשרה או נתבשל בהם זנגביל מתוקן למשקה).

אייבליך — תנורים (כלי מוסק שמעמידים עליה קדרה לבשל).

אלען חמץ וכו' — (כל חמץ או שאור שיש ברשותו, יהיה הפקר ויתחשבו רק כעפר הרחוב [הארץ]).

ב.

באנקעס — כוסות רוח (שהרפא מצמיד לגוף החולה על ידי הוצאת הרוח והאוויר מתוכו).

בריל — משקפים (זוג זכוכיות על העינים לתיקון כח הראיה).

בראן — חום (צבע מעורב מאדום ושחור).

במראה קפה טחונה).

ביער — בירה, שכר.

בליווער (דיופי) — שפופרת בעלת שני פיות להעלות נוזלים מכלי וכשמניחים האצבע על הפה שלמעלה אין הנוזלים נשפכים (ראה בערוך ערך "דיופי", כן המלה "טיטרוס" הנזכרת ב"ביאור הלכה" ראה בערך "טיטרוס", שמבוארים שם באריכות).

בלעך — פח (שטוח בתוך המעשנה של התנור עם ידיה בולטת עשוי לסגור שלא יצא חום התנור, ולפתוח להכניס אור להלהיב עצי התנור, או כלי של פח לענין נס"י).

ברער קאמטען — מיכל (המ' בצירי — מאגור, כלי קבול גדול שמיכיל הרבה נוזלים שנאגרים בו ע"י צינור).

בולכעס — תפוחי אדמה.
בוריקס — סלק, (ירק מאכל בעל שורש מתוק ואדום).

בארין, בערנעס — אגסים.
בארשט (הב' בקמץ) — חמיצה (רוטב של ירקות מבושלים חמוצים).

ברומבערין (הרבה פירות וכשמים שמובאים בסימנים אלו, אינם ידועים בארצנו כיום ברור באלו השמות).

ברייטליך, ברייטליך — (מגבעת רחבת שוליים במדה גדולה).

בארשט (הב' בפחה — מברשת (המ' בוריק) (מפסיר נקוי, עשוי טבלה שקבועות בה שערות לשם נקוי בגדים, נעלים, כלים וכדומה).

בקוימן, קוימן — מעשנה (ארוכה שהעשן יוצא בעדה מהתנור לחוץ).

בעקין-קובען — אגנות אפיה (טבלה או סיר לאפית עוגות).

בוטעלעקעס — (בקבוקים או צנצנות).

בלינצעס — לביבות (מבצק מרודד ממולא בגבינה).

ברייבי לאקשען — אטריות רחבות.
בלא"ה — כחול (כצבע מראה הים).

ג.

גלאנץ — נוצץ מבריק (צבע שמשחיר בוהר וברק).

גאניקעס — גזוטרות (גזוטר, רחבה הבולטת מקיר הבנין בעל פתח כניסה מתוך הבית ומוקף מחיצה).

גלייזירט — מוזג (מצופה בקוויא, מין חומר שקוף מאבקה של מתכת מבריק, לייגוג וצפוי בזה כלים שונים).

גראדין — מעלות (לפי מכשיר המודד דרגות האלכוהול במשקים).

גיסקאן — (קומקום או קנקן שפי היציקה גבוה משאר פי הכלי).

גאנצי גערשטיין — שעורים שלמים.

גריין-תבשיל של חטים שלמים או שעורים.

גרויפין — גריסים (מיני דגנים גרוסים ושבורים על ידי טחינה או כתישה לפירורים קטנים).

גראד, אום גראד (הר' בקמץ) — משחק ידוע "זוג או פרט" שמשחקים באגוזים וכדומה).

גאנעלאך — (שעורים או חטים שהוסרה קליפתם על ידי כתישה אחרי שנשרו במים).

גריקע — כוסמת (מין זרעונים שגריריו חומים ובצורת משולשים, נקראים באיזה מקומות "קאשע", רעצקע, טאטארקיי, בלע"ז, אין הם מחמשת מיני דגן, מברכים עליהם כשניכר מהותם בופה"א, ועל טחונים כקמח מברכים שהכל).

גופש — גבס (הג' והב' בסגול — מין סיד לבן המתקשה לאחר שנילוש במים).

גריין — ירוק (כנראה שבמקום המלה "גריין" צריך להיות המלה "געל" — צהוב).

כי הלא בסעיף ב' כחל מפורש אם ירוקות כשרי, ועיין בפרי מגדים סי' תרמ"ז במשבצות שכותב "געל בלא — צהוב תכול" עיי"ש, גם ראה פה בשער הציון אות ד').

ה.

האנטשין — נעלי יד (כפפות, כסיות, כסות לכף היד, לחימום, למגן או לנוי).

האנט פאם — כיור (אגן לרחיצה, דוד, כלי ששמים בו מים לרחיצת הפנים הידים וכו').

ה.

הושט — שיעול.

הענדיל — מין ברז, (מכשיר מסתובב לפתיחת זרם הנוזלים מכלי או לסגירתו).

הירז — דוחן (מין זרעים בעל גרגרים קטנטנים, אינם מחמשת מיני דגן, על מבושלים מברכים בופה"א).

הערינג — דגים מלוחים.

האק מעסער — קופץ (סכין גדולה לקצוץ בשר).

האזילנים — מין אגוזים שנקראים כן.

הוט צוקער — כובע סוכר (סוכר מגובש קשה מבית החרושת כצורת כובע, רחב למטה ומחודד למעלה).

ו.

וועפט, קאמיועל — חזיה, אפודה (לבוש

מסביב

יון (רחב).

אה ערוך
הבולטים

י צביעה
ת, ראה

(בערך

לי גומי
שם).

מגבעות
עגולה).

אפין).

בושלים
(.

בושלים

ת לחם
ת במים

משפחת
של).

מתכת
שים בו

יוצא

עסיסי

לתבלין

עלים
בצורת

בן ורך
וכדומה

להאיר

אויתו

ש"י.

קצר בלי שרולים מתחת למעיל).
וואנד אוהר — שעון קיר.
ווארם פלאש — בקבוק חם — (מים חמים בבקבוק של זכוכית או של פח וגומי לרפואה).
ווינזליין — מין אטריות.
וויקסין — משחת נעלים.
ווינשטיין — אבן יין (מין חומר נקוי).
וועלנער העלצער — גלילי עץ (מקלות מעוגלות לרדד בהם הכצק למצה).
ווינרליין — חיתולים של תינוק.
וואליק — לבד (הל' והב' בסגול — צמר או שער דחוס ורדוד במכונה, מיצרים מזה נעלים חמות מגבעות וכובעים).

ז.

זומער שפרענקלען — נימורי קיץ (בהרות קיץ, נקודות המופיעות על העור מחמת השמש).
זופע — מרק קלוש (הראוי לגמוע ולא לאכילה).
זאפראן — כרכום (צמח זהוב'אדמדם נאה וריחני, באבקה שלו צובעים מאכלים).

זייגער — שעון.

זייף — סבון (חומר לנקוי ולכביסה).

זאפרין — כרכום (כנ"ל).

זאפראן — כרכום (כנ"ל).

זאפראן — כרכום (כנ"ל).

זאפראן — כרכום (כנ"ל).

זאפראן — כרכום (כנ"ל).

זאפראן — כרכום (כנ"ל).

זאפראן — כרכום (כנ"ל).

זאפראן — כרכום (כנ"ל).

זאפראן — כרכום (כנ"ל).

זאפראן — כרכום (כנ"ל).

זאפראן — כרכום (כנ"ל).

זאפראן — כרכום (כנ"ל).

זאפראן — כרכום (כנ"ל).

זאפראן — כרכום (כנ"ל).

זאפראן — כרכום (כנ"ל).

זאפראן — כרכום (כנ"ל).

זאפראן — כרכום (כנ"ל).

זאפראן — כרכום (כנ"ל).

זאפראן — כרכום (כנ"ל).

זאפראן — כרכום (כנ"ל).

זאפראן — כרכום (כנ"ל).

זאפראן — כרכום (כנ"ל).

זאפראן — כרכום (כנ"ל).

זאפראן — כרכום (כנ"ל).

זאפראן — כרכום (כנ"ל).

זאפראן — כרכום (כנ"ל).

זאפראן — כרכום (כנ"ל).

תרגום המלים

בופה"א ועל מאכלים מקמה תירס טחן מברכים שהכל).
טאטארקי — כוסמת (ראה לעיל באות ג' "גריקע" דינס לברכה כמו בתירס).
פריש ביר — בירה של שולחן (ששותים בתוך הסעודה).
טאשין אוהר — שעון כיס.
פיש קעסטייל — מגרת שולחן (תיבה המוכנסת ומוצאת על ידי גרידה, בשולחן, בארון, או ברהיט אחר).
טאשלינג — המין של שבת (שמטמינים בתנור מערב שבת לשבת).
טיפוס — מחלת חום מתדבקת ר"ל.
טאבאק — טבק, טיטון (לעשן או להריח).
טארטיין — עוגה עשויה מקמה וביצים וסוכר.
טעלער — צלחת, צלחות (קערות שטוחות או עמוקות מחרסינה, כלים לאכול בתוכם).

טעליגראף — טליגראף (העמודים והחוטים שעליהם).
טיטון, שתית טיטון — טבק לעשן סיגריות או מקטרת (גם בשפה הערבית קוראים לעשן טיטון בלשון "שתיה").

י.

יארמעלקעס — כיפות (הכ' בחיריק — כומתאות, כובע קטן ועגול בלי שוליים ובלי מצחה).
יאגדעס קוואס — מין משקה (מים שנשרו או נתבשלו בהם גרגרים ששם "יאגדעס" — בעברית "אוכמניות").
יי"ש — יין שרף (משקה אלוהה חריף).

ל.

לעקאד — דובשן (עוגה עשויה עם דבש או סוכר).
לעקען פלאדיין — עוגה ממולאה (בפירות ובמיני מתיקה).
לאקריין — צמח שמתקנים ממנו משקה "שוס" (משרשו המתוקים; גם משמש לתרופות וממתקים; "גליצירעיא" בלע"ז).
לימיניש, לימיניעס — לימונים.
לייכטער — פמט פמוטות (בית קבול לגר, לנרות).

לאקשין (הל' בקמץ) — אטריות.
לאקסין (הל' בפתח) — מין דג כשר שנקרא "לאקס".

לויג — (אפר כירה מעורב במים, בתור חומר נקוי לכביסת בגדים לאחר שהמים נעשים צלולים).

לאטיש — קורות (שמניחים עליהם רעפי הגג).
לנטערנע — פנס (הפ' והג' בקמץ — כלי שקוף ובו גר דולק).
לאנפין — עששית (מנורה של נפט).
לעטיין (מכסה גג על הסוכה מפח או מקרשים לסוכך בעת גשמים, מחובר להסוכה בצירים, לפתוח או לכסות).

מ.

מאז"ש — בננות (פרי זו נקראת גם בשפה הערבית "מאוז").
מיר וועלין קענטשין — רבתי נברך, (הבה נברך! בבקשה נברך!).
מאנען פולווער — אבקת-קיבה (תערובת של זנגביל וסוכר לאבקה בחור תרופה לקיבה).

מייארין — גור (הג' והז' בסגול — ירק גינה מארך וצהוב, נאכל חי ומבושל).
מלך גרויפין — גריסי מלך (כוסמת טחונה דק כקמח).
מושקאט — מין אגוז ריחני ששמו "אגוז מוסקאט".

מער — (מין משקה מבושל מים עם דבש).
מאלץ, מאלצין — לתת (הל' והת' בסגול — גרגרי תבואה שנשרו במים לשם נביסה, אחרי היבוש משמש לתעשית בירה וממתקים, הפסולת שנשארת אחרי התעשית משמשת מאכל לבהמות).

נ.

נענלאך — מין בושם (שחרחר) צורתו כמסמר קטן). צפורן בושם.

ס.

ספירטוס, ספירט — כוהל, אלוהה — (נזול דליק חסר צבע, נמצא במשקים המשכרים).
סאמאואר — מיחה (כלי מתכת שבמרכזו עובר צנור שבו הגחלים והאש לחמים המים שבכלי סביב הצנור, בכלי יש ברו להוצאת המים, כשמעמידים קומקום עם עלי הטה על פי הצנור נכבה האש בסתימת האויר, וכשמסירים אותו נכנס אויר ומלהיב הגחלים).
סטרין — גר (מהמרים שמנים מזוקקים שאורו צלול צה ויפה).

סיראוויטקע — מי חלב (מה שנשאר מהחלב אחרי גיבוש הגבינה).
סמעטענע — שמנת (שומן הצף על פני החלב).
סקאווראדעס — מחבות (כלי לא עמוק לטיגון).

ע.

ענגליש האן — תרגול אנגלי.
עלין בויגין — מרפק (ראה לעיל באות א' "אילין בויגין").
ענים — שבת (הש' והב' בסגול — ראה לעיל באות א' "אניס, אנוסי").
ערד עפיל — תפוח אדמה.
עפיל פלאדיין — מיני מאפה (ממולאים בפירורי תפוחים).
עפיל צימעס — ליפתן תפוחים (מבושלים וממותקים).

ענגליש טעפער — לפל אנגלי ריחני.
עפענס — תמצית של עלי תה (שיצקו עליהם מים רותחים).
ערביוון — קטניות.
עפיל טראנק — משקה תפוחים.
ענגלישע קיכין — (תנורים אנגלים לבישול).

פ.

פארק, פארקא — פאה נכרית (כסוי לראש, עשוי משערות אדם אחר, או מחמרים שונים).
פיווקעס — עלוקות (עלוקה, תולעת המשמשת למצוץ דם לצורך רפואה).
(ראה לעיל באות "א", "אייגלעך").
פאציילעס, פאציילע, פאציילקע — מטפחות, מטפחת, מטפחת קטנה.
פארצליין — חרסינה (חומר לבן מבריק, שמיצרים ממנו צלחות, ספלים, וכלים שונים).

פיפא של טאבאק — מקטרת (כלי לעישון טבק, עשוי בצורת שפופרת חלולה שבקצה בית קבול לטבק).
פלומפ — משאבה (מכונה לשאיבת מים מבור או מבאר).

פעניין — צנימים (פרוסות לחם מיובשות).
פאווינדל — רבה מפירות מרוסקים.
פלווימען — שיזפים.

פלוי פניני — (תמשה ברוהה כותב "מין קטניות מוין" אפשר שזהו "תירס").
פערפיל — פתית בצק מיובשים.
פארוואן — מחיצה (מטולטלת, של קרשים, או של בד מתוח על מסגרת עץ).
פעריל גרויפין — גריסי פנינים (גריסי שעורים קלופות צורתן כפנינים, ומזה השם).

פאנטאפיל — נעלי בית.
פאריסאל — שמשיה, מטריה (מקל בעל כיפת אריג מתקפלת לטוכם משמש וממטר).

פאנמיניש — נעלי בית כנ"ל (במלת פאנטאפיל).

תרגום המלים

פאנש — (מין משקה שמעורב בה מין לימון).
פאמארה — סאפון, מי בושם.

פאהרן — נסוע.
פולווער — אבקת עץ רקוב (לפנים השתמשו בזאת לצורך רפואי).
פראם — הר' בקמץ (דוברת, מעברה, גשר צר, או קעין סירה קטנה לעבור רוחב הנהר).
פטרזיילין — פטרוסיליא (ירק גינה המשמש לתבלין).

פילשצין — לבד (הל' והב' בסגול — צמר או שער דחוס ורדוד, המשמש לייצור כובעים מגבעות ונעלים חמות).
פייילין — לשפשף בפצירה (בשופין) — קנה פלדה בחריצים עשוי לשוף בו ולהשחין כלי ברזל).

פאליציי — משטרה, שר המשטרה.
פלעקן — כתמים; **עיר פלעקין** כתמי אבק.
פעריל מוטער — צדף (הצ' והז' בסגול — השיכבה המזהירה של קונכיית הים, מיצרים מזה כלים שונים).

פוימיש — תבניות ודפוסים (מפח לאפית לחם חלות ועוגות).

פעקיל טאבאק — חבילת טבק, טיטון.
פלעדערש — (כנף של אוו בנוצותיה הגדולות מחוברות יחד, ראוי לטאטא להסיר אבק וכדומה).

פילווער — אבק יריה (אבק שרפה, חומר נפץ שבתרמיל כדור).

פאמערנאנץ — תפוח והב, תפוח.

פשימירא — מאכל אפוי עשוי מקמח בלול בשמן, פשטידא לשבת (קוגעל בלע"ז).

פיש 43-

צ.

צוק זאלב — מין משהה לרפואה.

צוקער — סוכר.

צאפין — ברו (הב' והר' בסגול — מכשיר מסתובב בצנור או בכלי לפתיחת זרם הנוזלים ולסגירתם).

צימעס — מאכל עשוי מפירות מבושלים וממותקים (תמשמש על פי רוב מנה אחרונה בסעודה).

צימרינג — קינמון (שיח שקליפתו החומה משמשת לתבלין ריחני).

ציטונגען — עתונים.

צעפיל — פתילה (כשיר רפואי).

ציטריין — לימון.

צאלונט — חמין (של שבת שמטמינים בתנור מערב שבת לשבת).

צינדער האליץ — גפרורים.

צוקערקאנדיל — (סוכר מבושל ומחולק לגבישים שקופים).

ק.

קאלנער — צוארון (חלק הבגד מסביב לצוואר).

קאפאטע — גלימא, מעיל (בגד עליון רחב).

קאפסין — מעיל-בית.

קרייקעס — מלל (שפת האריג, ראה ערוך ערך מל, חוטי השתי הבולטים כלפי חוץ).

קופער וואסער — מי נחושת (חומר צביעה שחור עשוי מחומצת נחושת, ראה שבת קד, ב, מגילה יח, ב).

קווארט פויליש — מדה פולנית (בערך ליטר).

קאפה, קאוי — קפה.

קאלאסין, קאלאשין — ערדלים (נעלי גומי שנועלים על הנעלים ביום גשם).

קאפעליש, קאפעלישין — מגבעת, מגבעות (כובע בעלת שוליים וכיפה עגולה).

קראן — ברו (ראה לעיל אות צ' צאפין).

קניידלאך — כופתאות (כדורים מבושלים מקמח מצה או מפירורי לחם).

קיכלאך — עוגות.

קאמפאט — ליפתן (מאכל מפירות מבושלים ממותקים).

קוואס — מין משקה (חמוץ משריית לחם יבש או קליפות של פירות במים זמן מסוים).

קירבעס — דלעת (פרי אדמה גדול ממשפחת המקשאות צהוב, נאכל מבושל).

קאמערטאן — קולן (מצלל, מולג מתכת לקביעת צליל הקול, משתמשים בו החזנים).

קוימן — מעשנה (ארובה שהעשן יוצא מהתנור בעדה).

קארשין — דובדבנים (פרי עץ קטן עסיסי עם גלעין קשה).

קריין — תמכא (ירק מר משמש לתבלין ולמרור ליל פסח).

קומפרשט — (כרוב חמוץ).

קלאזי — מין בושם.

קרויס — כרוב (ירק מאכל בעל עלים גדולים כרוכים זה על זה בצורת גולגולת).

קרייס — קירטון (גיר, חומר סיד לבן ורך המשמש לכתיבה על לוח וכדומה לשימושים שונים).

קין — (קיסם ארוך משתמשים בו להאיר לזמן מועט).

כאכלען — תנור (חורף לחם הבית).

קימל — קצה (כמון שחור, מערבים אותו בלחם לתבלין).

קווארט — (ראה לעיל "קווארט פויליש").

תרגום המלים

קאנין — (סירה בלא מכסה).	ומזונות אחרים).	מחבר האריג הגזור לפני התפירה).
קעפזעצין. קעפפן — (להדביק כוסות רוח למצוץ דם לרפואה).	ראסט — (חלודה, שכבה אדמדמת — חומה העולה על מתכת מחמת הרטיבות).	שפירמוס, ספירט — אלקוהל (נוזל דליק).
קראכמאל — עמילן (אבקה לבנה או חתיכות לבנות המוסקת מדגן או מתפוחי אדמה, משמשת למוזון ולהקשאת אריגים).	ריבין — לפת (הל' והפ' בסגול — ירק מאכל לא חריף דומה לצנון).	שלאק וואסער — מי בושם.
קרעסלאך — כיסונים (לביבות קטנות מבצק רדוד ממילאות בשר טחון בצורת "כיס").	רעדליך — גלגלים (קטנים בעלי שיניים חדות מסודרים בידית לנקב בהם מצות מלאכת יד).	שפין וועכש — קורי עכביש (חוטים דקים שהעכביש טווה אותם).
קרוינצלין — (קימוט קשה על ידי גיהוץ, המתקיים בבגד לזמן ארוך).	רער קאסטין — ארגז (חבית) הצינור (מיכל, מאגור, כלי גדול חבית או ארגז שנאגרים בו על ידי צינור מי הנהר או המעיין).	שליטן — עגלת שלג (מגררה, המ' בחיריק — עגלה שבנקים גלגלים שלה למטה שני מוטות עץ או ברזל שנגררים ומחליקים על פני הקרח והשלג).
קייטל — כתונת לבנה ורחבה (שנוהגים בכמה מקומות ללבושה ביום כפור על הבגדים).	ש. —	שוידערין — צמרמורת (רעדה מחמת קור וחום).
קעסטיל — ארגז.	שלאק — שוליים (קצה הבגד).	שוועל — מפתן (סף, אסקופה).
קעסלעך קיין — ר.	שלייף — עניבה (קשר קל, לולאה).	שלאס — מבצר (מקום מוקף ומבוצר להגנה).
רויזין, רויזמארין — וורדים, שושנים.	שטענער — עמוד (שלחן צר שהלומד או המתפלל מניח עליו ספרו).	שפעלקע, שפילקע — סיכה (מחט שאינה נקובה וגולה על ראשה, סיכת בטחון לחבר קצות בגד).
רין שטאקין — תעלת-שופכין (של מי שימוש ולכלוך).	שלאף ראק — מעיל שינה (מה שמלוכשים אחרי השינה קודם שמתלבשים, פיג'מה בלע"ז).	שפרייאר — (ראשי השיבלים לאחר דישת הגרעינים מתוכם).
רעמיך — צנון.	שלאף מויץ — כיפת שינה (כומתא, כובע עגול בלי מצחה ובלי שוליים).	שרויף — בורג (מסמר בעל הריצים עקומים החודר לדבר על ידי סבובו ימינה או שמאלה).
ראסיל — ציר (רוטב מלוח של דגים מלוחים ושל ירקות המוצים או כבושים).	שלאף באנק — ספסל שינה (ספה כעין ארגז עם שוליים ומכסה).	שניוף טאבאק — טבק הרחה.
רעצקע קאשע — (דייסא של כוסמת).	שטיוול — מגפים (נעל גבוה עד הברכים).	שרעפין — (כוסות רוח למצוץ דם).
רעצקע גרויפין — גריסי כוסמת (ראה לעיל אות ט' "טאטארקי" ואות ג' "גריקע").	שניוין — (חרטום בכלי, צינור דק בצד הכלי שבעדו יוצקים הנוזלים מן הכלי).	שאמע — ארון.
ריין — אורז (גם בשפה הערבית נקראים "רוז" (הר' במלופים).	שצאווער — חמצין (ירק חמיץ (עלים) שגדל בר מאיליו בלי לזרעו).	שאלאטין, שאלאטען — חזרת, חסא, סאלאט, שוועבעלאך — גפרורים.
רייפין — חשוקים (חגורת מתכת או פח סביב לחבית).	שפראנצקעס — אבומים (אבוס, טבעת עם וו בתוכה לחבר קצות החגורה).	שינדלען — (לוחות עץ צרות שמכסים בהן הגנות באיזה מקומות).
רייב אייזין — פומפיה (מגררת המ' בחיריק, כלי מטבח מנוקב ומחוספס בלתי חלק עשוי מפח בליטות בליטות; שמפוררים ומרסקים בו ירקות פירות).	שטרייגוואנע — שלל (הש' בשוא הל' בקמץ) תפירה גסה וארעית, שהחייט	שפין רעדיל — גלגל טויה (מכשיר לסוית חוטים מצמר כותנה ופשתים).

שפינדיל — כישור (קנה שעליו נכרכים חוטי הטויה).